Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Бараз кюн, абустолну ал айы (ноябрь), 2, 2022 жыл

№ 131 (21176)

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

КЕНГЕШ

Социал объектлени къурулушлары къалай баргъанларын сюзгендиле

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** къурулушну ишлери жаны бла штабны ыйыкъ сайын бардырылыучу кенгешин ётдюргенди. Анда социал объектлени къурулушлары не халда болгъанларына къаралгъанды. Жыйылыугъа КъМР-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары **Муаед Кунижев** бла КъМР-ни къурулуш эмда жашау журтла коммунал мюлк министри **Алим Бербеков** къатышхандыла.

Къабарты-Малкъарда быйыл миллет проектлени бла къырал программаланы себепликлери бла 123 объект ишленеди эмда жангыртылады. Аланы бир кесеги хайырланылыргъа берилгендиле. Жылны ахырына дери энтта да онбири битерикди. Къурулуш ишле къалай баргъанлары ыйыкъ сайын онлайн амал бла тинтиледи. Тийишли министерствола бла муниципал администрацияла республиканы Башчысыны буйругъу бла къурулуш ишле тынгылы эмда белгиленнген заманларында тындырылырларына кёз-къулакъ болгъанлай турадыла.

Жыйылыуда школланы къурулушларына энчи эс бурулгъанды. Быйыл Прохладный эмда Нарткъала шахарлада, Куба элде

билим бериу махкемелени къурулушларын бошаргъа белгиленеди. Школла «Билим бериую айнытыу» къырал программагъа кёре ишленедиле. Аладан сора да, Прохладныйде дагъыда бир мектеп ишлене турады, бирине уа тынгылы ремонт этиледи. Нарткъалада да ишлене тургъан школдан сора да, тёртюсю жангыртылады, 2023 жылда уа мында энтта да бир окъуу юйню къурулушу башланырыкъды. Кубада да 1-чи номерли мектепге къошакъ мекям ишлене турады.

Битеу да 2023-2024 жыллада республикада 15 жангы школ къошуллукъду, эки жыйырма чакълы бирине уа ремонт этилликди.

Казбек Коков мектеплени къурулушларын эмда ремонтларын бардырыу билим бериу жаны бла ишлени жаланда бир кесеги болгъанын чертгенди. «Мектеплени, ала бла бирге уа ашханаланы, спорт залланы, урунуу кабинетлени бла лабораторияланы жангы оборудование эмда мебель бла жалчытабыз. Информация технологияланы амалларын да сингдиребиз, узакъ элледе окъуна окъуучула билим бериую шёндюгю онгларын жаратыр ючюн. Школлада «Точки роста» араланы ачабыз эмда устазларыбызны билимлерин ёсдюребиз, аланы эмда окъуучуларын да жетишимлери ючюн кёллендиребиз. Битеу ол мадарла бек баш муратыбызны – окъутууну игилендириую, сабийлерибизни билимлерин ёсдюрюую – мурдорудула», – дегенди республиканы оноучусу, деп билдиргендиле бизге КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К. Коковну Сюд приставны кюню бла

АЛГЪЫШЛАУУ

Сюд приставланы федерал службасыны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясында къуллукъ этгенлени бла аны сыйлы ветеранларын профессионал байрамлары бла жюрегимден къызыу алгъышлайма.

Бюгюнлюкде сюд приставла законлукъну бла право низамны кючлендириу жаны бла магъаналы борчланы тамамлайдыла, правогъа жууаплы кёзден къараргъа юйретедиле. Сиз сюдлени оноулары толтурурларына, Россейни битеу сюд системасында къоркъуусузлукъ бла тутхучлулукъ сакъланырларына себеплик этесиз.

Сюд приставланы федерал службасыны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясында къуллукъ этгенлени усталыкъларыны хайырындан регион ведомство ишинде бийик кёрюмдюле болдурады. Ишигизге жууаплы кёзден къарагъаныгъыз, анга кертичилией къалгъаныгъыз эмда къыралны бла жамауатны сейирлерин ышаннгылы къоруулагъаныгъыз ючюн сизге жюрек ыразылыгъымы билдиреме.

Бу байрам кюн алгъыш эте, барыгъызгъа да кийик саулукъ, монглукъ, ишигизде да бютюн уллу жетишимле тежейме.

Эсде тутуу

Аны поэзиясы кишиликни бла тёзюмлюкню юлгюсюдю

1 ноябрь Россейни, битеу дунияны да уллу поэти, Къулийланы Къайсынны туугъан кюнюдю. Ма аны ючюн санайбыз биз бу кюз алтын бояуун тёкген, мудахлыкъ да, жарыкълыкъ да бирге келген кюнню энчи къууанчыбызгъа. Быйыл ол туугъанлы 105 жыл болады.

Хар замандача, эрттенликде окъуна Къайсынны атын жюрютген проспектде аны эсгертмесини аллына поэтни эсгерирге сюйгенле жыйылгъандыла. Аланы араларында республиканы Башчысыны аппаратыны эм министерстволаны къуллукъчулары, Парламентини депутатлары, район эм эл администрацияланы таматалары, Къабарты-Малкъарны интеллигенциясы, республиканы жамауатыны къайдан да келечилери болгъандыла.

Ол шарт а кертичи уланына, ата журт ючюн урушха таукел чыкъгъан, жигитликле этген, халкъы бла бирге сюргюн къыйынлыгъын сынагъан, кёп жерледе сыналгъан таукеллик азанчысы Къулийланы Къайсыннга халкъ бийик махтауну, ыспасны, ыразылыкъны да жюрегинден бергенин айтады.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КЪОШУМЧУЛУКЪ

Предприятияланы бла жамауатны бир мурат байлашдырады

Къабарты-Малкъарны женгил промышленностуну предприятиялары РФ-ни Сауутланнган кючлерине деп чыгъарылгъан продукцияны кёбейте барадыла. Аланы бир-бирлери жукъларча машокла, ич кийимле, танкчылагъа костюмла, фуфайкала да тигиуге кёчгендиле. Аскерге керекли продукция шёндюгю материалладан чыгъарылады, тохташдырылгъан мардалагъа да келишеди.

Предприятияланы бир кесеги производстволарын толусунлай тюрлендиредиле, къоруулау заказланы толтуруугъа кёчгендиле. Башхалары уа кючлерини бир кесегин бурадыла ол ишлеге. Аланы барысын да бир зат бирикдиреди – Ата журтну къоруулаучуланы, мобилизациягъа тюшгенлени, кеслери ыразылыкълары бла къазауатха баргъанланы битеу керекли затла бла жалчытыргъа кереклисине тюшюнюу.

Предприятияла къыралны къоруулау заказын толтуруу жаны бла къырал келишимледе салыннган жумушланы тамамлаугъа тири къатышадыла. Алай бла, предприятияладан биринде кюн сайын 700 адам Къоруулау министерствону бла МЧС-ни бёлюмлерине продукцияны 133 тюрлюсюн чыгъарадыла. Аны бла да къалмай, аскерге чакъырылгъанлагъа ич кийимледен уллу къауумун, башха затланы да жандауурлукъ халда бередиле.

Аллай предприятияла, жамауат да Россейни Сауутланнган кючлерине себеплик этиу мурат бла кючлерин бирикдиргендиле. Сёз ючюн, Нальчикде предприятияладан бири къысха заманны ичинде жылылыкъны сакълаучу ич кийимледен къошакъ халда минг комплектин тигип, къазауат баргъан жерлеге жибергенди. Андан сора да, ары автомобильлеге керекли затла

ётдюрюлгендиле. Дагъыда аш-азыкъ, дарманла да жибериледиле.

– Фабрика аскерчилеге бла МЧС-де къуллукъ этгенлеге кийимле тигиу бла кюрешеди. Мында госпитальлада жатхан жаралылагъа жараулу халатла жарашдырылгъандыла эмда тигиледиле. Къазауатда болгъан жашлагъа болушлукъгъа деп ачылгъан «Жангы бийиклик» деген фонд бла да фабрика байламлыкъ жюрютеди. Суусап суула, ашарыкъла, дарманла да жиберебиз. Биз мындан ары да аскерчилерибизге тутхучлулукъ этгенлей турлукъбуз, – дегенди предприятияны ишчилеринден бири.

ЮСЮПЛАНЫ Галина хазырлагъанды.

Жазылыу 2023

«Заманны» — хар таулу арбазгъа

Сыйлы жамауат!

Биз «ЗАМАН» газетни бетлеринде республикабызда тамамланнган ишлени юсюнден билдириуле жазабыз, халкъыбызны тарыхыны, маданият хазнасыны, къууанчларыны, жарсыуларыны, ниетлерини бла муратларыны юсюнден да материалла басмалайбыз. Малкъар халкъны айтхылыкъ эм белгили адамлары унутулуп къалмазларыны къайгысын кёребиз, алагъа махтау беребиз. Жаш тёлюбюз окъуулу, адепли, жетишимли болуруна себеплик этерге, аны огъурлу жумушлагъа кёллендирирге итинебиз. Ахшы адет-тёрелерибизни, ана тилибизни сакълауугъа энчи эс бёлебиз.

«ЗАМАННГА» ЖАЗЫЛЫГЪЫЗ! Ол хар юйюрге жангыз да ахшы хапар, игилик келтирликди. Газетге почтаны битеу бёлюмлеринде жазылыргъа боллукъду. Аны алты айгъа багъасы 801 сом бла 72 капекди.

Изданиябызгъа Интернетде бу адресни **https://podpiska.pochta.ru/press/** ачып, ол магъаналы жумушну алай тамамларгъа да боллукъду.

Бизни индексибиз – П 5893

Себеплик

Ахча саугъаларын аскерчи жерлешлерибизни кереклерине къоратырыкъдыла

Шахар округланы бла муниципал къуралыуланы жер-жерли самоуправление органларыны ишлерини эсеплерине кёре, Чегем муниципал район биринчи даражалы дипломгъа тийишли болгъанды. Аны бла бирге анга ахча саугъа да берилгенди – юч миллион сом чакълы бир.

Районну башчылары, жер-жерли депутатла да, къыралда бюгюннгю халны, энчи аскер операция бара тургъанын эсге алып, ол ахчаны къазауат баргъан жерледе болгъан жерлешлерибизни кереклерине жиберирге оноу этгендиле, деп билдиргендиле бизге Чегем районну администрациясыны пресс-службасындан.

– Ол оноуну жамауат да дурус кёрлюгюне ишексизме, – дегенди район администрацияны башчысы Юра Борсов. – Ишибизге алай уллу багъа берилгени уа бизни бютюнда къыйматлы урунургъа кёллендиреди. Бизге салыннган борчланы толтурур, бек алгъа уа, адамларыбызны жашау къолайлыкъларын кётюрюр ючюн, къолубуздан келгенни аярыкъ тюйюлбюз.

Оноу

Мобилизация бла байламлы жумушла тохтатыладыла

Россей Федерацияны Къоруулау министри армияны генералы **Сергей Шойгуну** буйругъуна кёре эмда Россей Федерацияны Сауутланнган кючлерини Генеральный штабыны оноуу бла Къабарты-Малкъар Республикада толу болмагъан мобилизация бла байламлы жумушла тохтатыладыла.

КъМР-ни Башчысында Къабарты-Малкъар Республиканы жеринде хазырлыкъны низамы кийирилгени бла байламлы власть органланы бирге ишлеулери къыйматлы болурун жалчытыу жаны бла оператив штаб билдиреди: КъМР-ни Россей Федерацияны запасда болгъан инсанларын аскерге алыу бла кюрешген Чакъырыу комиссиясы Къабарты-Малкъар Республикада толу болмагъан мобилизация бла байламлы ишлерин тохтатады.

Повесткаланы жарашдырыу эмда аланы бериу да тохтатылады. Билдириу участкала бла штабла, военкоматланы инсанланы жыйыу жаны бла мобилизацияны кезиуюнде ишлеген пунктлары алгъыннгы борчларын толтуруугъа къайтадыла. Военкоматланы толу болмагъан мобилизация бла байламлы ишлеге къатышхан энчи составына къуллукъларын алгъыннгы низамгъа кёре бардырыргъа деп оноу этилгенди. Аскер комиссариатланы мындан ары ишлери жаланда кеси ыразылыкълары бла аскерге баргъанла эмда контрактникле болургъа сюйгенле бла байламлы боллукъдула.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Парламент 2 бет

КъМР-ни Парламентинде Жамауат советни кезиулю жыйылыуунда республикада сабий эм жаш тёлю жамауат организацияла тамамлагъан жумушла эмда алагъа къырал себеплик жаны бла мадарла сюзюлгендиле.

Жаш тёлю жамауат организацияланы болумларына энчи эс бурулгъанды

Юбилей 3 бет

Малкъар халкъны биринчи тиширыу жазыучусу, Къабарты-Малкъарны культурасыны сыйлы къуллукъчусу Шауаланы Чериую къызы Миналданнга быйыл 105 жыл толлукъ эди. Ол Шыкъыда туугъанды.

Чыгъармаларыны баш ёзеги – халкъына, туугъан жерине сюймеклик

Баш уруу 4 бет

Къашхатауда 80 жыл мындан алгъа элге кирген жерде гитлерчиле бла къанлы сермешледе ёлген 350 совет аскерчини эсгериу жумушла бардырылгъандыла. Анга эллиле, ветеран эм жамауат организацияланы келечилери, кадетле да къатышхандыла.

Атлары, жигитликлери да унутуллукъ тюйюлдюле

Парламент

Жаш тёлю жамауат организацияланы болумларына энчи эс бурулгъанды

КъМР-ни Парламентинде Жамауат советни кезиулю жыйылыуунда республикада сабий эм жаш тёлю жамауат организацияла тамамлагъан жумушла эмда алагъа къырал себеплик жаны бла мадарла сюзюлгендиле.

Кенгешни советни башчысы Бечелланы Илияс бардыргъанды. Аны ишине Парламентни таматасы Татьяна Егорова, депутатла, жууаплы министерстволаны бла жаш тёлю организацияланы келечилери да къатышхандыла.

Татьяна Егорова, тюбешиую ача, Парламентде Жамауат совет магъаналы, шёндюгю кезиуде керекли соруулану сюзгенин чертгенди. Спикер бир-бир жаш тёлю организацияла шёндюгю заманны болумларына келишмегенлерин, ала ёсюп келген тёлюню патриот ниетлеге юйретиу жаны бла мадарланы бардырмагъанларына эс бургъанды эмда бу кемчиликни кетерирге кереклисин айтханды.

Татьяна Борисовна Парламент ишинде жаш тёлю политикагъа не заманда да баш магъана бергенин да чертгенди. Анга уа Жаш тёлю палата къуралгъаны, шёндю аны 7-чи чакъырылыуу ишлегени да шагъатлыкъ этеди.

– Башха субъектледе неда власть органлада жаш тёлю организацияла алача ышаннгылы, хайырлы ишлейдиле деп айталлыкъ тюйюлдюле. Палата фахмулу, тири жаш адамлагъа жашауунын белгилегенди: тюрлю-тюрлю жаш тёлю жамауат организацияла, къымылдаула бардыла. Ол санда битеуроссей кенг жолларын ачады. Аладан артда депутатла, толтуруучу власть органланы оноучулары, къырал къуллукъчула да ёсгендиле. Ма, сёз ючюн, жаш тёлюню ишлери жаны бла министр **Азамат Люев** палатаны биринчи чакъырыуларында ишлегенди, – дегенди.

Спикер сёзюнде жаш тёлю политиканы законла бла жалчытыуну, ёсюп келген тёлюню юйретиу, мадарланы айнытыуну юслеринден да айтханды. Ол республикада бу жаны бла сынау хайырлы болгъан биригиулени бёлюмлери ишлейдиле. Болсада алагъа халкъ кёп санда киреди дерча болмагъанын айтып, Татьяна Егорова жаш тёлю политикада жангы амалла излерге, аны хайырлы тамамлауну жолларын белгилерге чакъыргъанды.

КъМР-де жаш тёлю организацияланы ишлерини юсюнден министр Азамат Люев доклад этгенди. Ол жаш тёлю политиканы айнытыу жаны бла регион программаланы, къуралгъан инфраструктураны, кадрла бла жалчытыуну, Росмолодежь бардыргъан грант проектлени юслеринден айтханды. Энчи уа элледе ёсюп келген тёлюню ишлери жаны бла структурала болмагъанларын, аны ючюн а элли жаш тёлю жамауат жашаугъа къатышмагъанын белгилегенди.

Ол белгили этген шартлагъа кёре, Юстиция министерствода эсепде тогъуз жюзге жуукъ жамауат организация турады эсепде, алай аладан ишлерин жаланда ючден бири бардырадыла. Аладан ёсюп келген тёлюню жумушларын 38-си тамамлайдыла.

Министр келир кезиуге муратланы юслеринден да айтханды. Ол билдиргенича, республикалы коммерциялы болмагъан организацияланы инкубаторун къураргъа белгиленеди. Ол а энди къуралгъан жаш тёлю организациялагъа себеплик этерикди: анда отоула алыргъа, консультация, бухгалтерия болушлукъ бла хайырланыргъа да боллукъду.

Жыйылыуда Культура, граждан обществону институтларын айнытыу эм информация политика жаны бла комитетни башчысы **Заурбек Кумалов**, Жамауат советни башчысыны орунбасары **Ольга Михайленко**, сабийлени бла жаш тёлюню битеуроссей къымылдауунда КъМР-де бёлюмюн къурауну соруулары жаны бла жамауат штабны башчысы **Аслан Шипшев**, Къабарты-Малкъар къырал аграр университетни студентлерини программаланы, къуралгъан инфраструктураны, кадрла бла жалчытыуну, Росмолодежь бардыргъан грант проектлени юслеринден айтханды. Энчи уа элледе ёсюп келген тёлюню ишлери жаны бла структурала болмагъанларын, аны ючюн а элли жаш тёлю жамауат жашаугъа къатышмагъанын белгилегенди.

Вузланы келечилери студентле бла тамамланнган жумушланы, грант проектлени юслеринден айтхандыла, алада жетишимлени да билдиргендиле. Сёз саулукъларына кёре чекленнген онглары болгъан жаш адамланы жамауат жашаугъа сингдириуню юсюнден да баргъанды. Сёзге, Ольга Михайленко бидиргенича, КъМКъУ-ну студентлери грант хорлагъандыла. Ол а сакъат сабийлени аталарына, аналарына болушлукъгъа бурулупду.

Аслан Шипшев а Сабийлени бла жаш тёлюню битеуроссей къымылдауу не мурат бла къуралгъаныны, аны борчларыны юслеринден айтханды. Ол билдиргенича, бу биригиу жаш адамланы юйретиуден башлап, аланы праволу билимлерин кючлеуге, урунуу, экономика сынауларын ёсдюрюуге дери жумушланы тамамларыкъды. Организация окъуучуланы бла студентлени бирикдирликди. Алай Аслан Шипшев, организациягъа наставникле керек болгъанларын белгилеп, залда жыйылгъанланы бу ишге къатышыргъа чакъыргъанды.

Тюбешиуде жаш адамланы спорт эм физкультура бла кюреширге кёллендириуню, жаш тёлю политиканы жашауда бардыгъа жууаплы органланы араларында байламлыкъланы хайырлылыкъларыны, жаш адамланы союзун къурауну юслеринден да баргъанды сёз.

Жыйылыу КъМР-ни Парламентине эсгертиуле къабыл кёрюу бла бошалгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Билдириу

КЪАБАРТЫ–МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ДЕПУТАТЛАРЫНЫ ЭСЛЕРИНЕ

2022 жылда 3 ноябрьде, орта кюн, КъМР-ни Парламентини юйюнде Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини кезиулю жыйылыуу боллукъду. Ол **12.00 сагъатда** башланырыкъды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Къарау

Министр Элбрусда ишлене тургъан больницаны жокълагъанды

Кёп болмай КъМР-ни саулукъ сакълау министри **Рустам Калибатов** Элбрусда участка больницаны къурулушу къалай тамамланнганы бла шагъыйрейленнгенди. Аны ишчи жолоучулугъу «Къабарты-Малкъарда саулукъ сакълауну биринчи болушлукъ берген бёлюмюн жангыртыу» регион программагъа кёре барады. Объекни жангыртыргъа Къабарты-Малкъарны Башчысы **Казбек Коковну** буйругъундан сора онг табылгъанды.

Жангы стационар борчун толтуруп башласа, анга бусагъатда жетген ауурлукъну иги да азайтыргъа боллукъду. Аны бла бирге эски больница да алгъынча ишлеп турлукъду. Жангы мекямда врачланы кабинетлери, кюндюз жатарча палатала, процедура, травматология эм аллергология бёлюмле да боллукъдула. Объект толусунлай келир жылны ахырына хазыр боллукъду.

Эсге сала айтсакъ: сагъынылгъан программагъа кёре, Къашхатауну поликлиникасына да тынгылы ремонт этип бошай турадыла. Мында бир сменагъа 350 саусузгъа къарар онг барды. Больницаны баш врачы Рахайланы Аслан айтханнга кёре, бусагъатда поликлиниканы ючюнчю эм тёртюнчю къатларында ишле толусунлай бошалгъандыла. Ол санда инженер коммуникацияларын, терезелерин, эшиклерин эм юй башында къанжалларын да алышхандыла. Саусузлагъа тап болурча эки лифт салыннганды, кесини котельнясы да боллукъду. Бюгюнлюкде аны арбазын бла холун игилендирип, омакъ этип, жангы мардалагъа келиширча этип кюрешедиле.

Ремонт баргъанына да къарамай, медучреждение ишин тохтатмайды. Планнга кёре ишле саулай бу айны ахырына битерге керекдиле.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Съезд

Эсепле чыгъарылгъандыла, борчла салыннгандыла

Москвада Россейни Журналистлерини союзуну XIII съезди болгъанды, анга регион бёлюмлени 326 делегаты къатышханды.

Жыйылыугъа бизни республикадан КъМР-ни Журналистлерини союзуну башчысыны къуллугъун толтургъан Шауаланы Разият, «КБР-Медиа» къырал казна учреждениясыны телевидениясыны таматасы Наталья Конарева, «Заман» газетни шеф-редактору Жангуразланы Нажабат, «Баксан» газетни баш редактору Аминат Балкизова къатышхандыла.

Съездни ишини биринчи кесегинде къонакъла алгъышлау сёзлерин айтхандыла, мандат комиссияны доклады окъулгъанды. Ызы бла, регламентге тийишлиликде, биригиуню башчысы Владимир Соловьев отчёт этгенди, анда организацияны арт беш жылда ишини эсеплери чыгъарылгъандыла. Ол ДНР-да, ЛНР-да, Херсон эм Запорожье областьлада журналистлени биригиулери къуралгъанларын, ала да россейли союзгъа киргенлерин белгилегенди. Владимир Соловьёв «Россейни сыйлы журналисти» деген даражалы ат атауну юсюнден оноу къабыл кёрюлгени, къазауат баргъан жерледе ишлеген корреспондентлеге борчлу халда страховка этиу, журналистлени къоркъуусузлукъну программаларына юйретиу бла байламлы магъаналы жангычылыкъланы туура этгенди. Сора, пандемия бла байламлы чекле салыннган болумлада асламлы информация органланы иги кесегине болушлукъгъа ачха бёлюу жаны бла этилген мадарланы юслеринден да билдиргенди. Энчи эс «СЖР-ИНФОРУМ» билим бериу форматны кийириуге бёлюннгенди. Ызы бла тамамлагъан жумушларыны юслеринден секретариат бла Союзну жюриси айтхандыла.

Жыйылыуда чыгъармачы биригиуню федератив совети къуралгъанды, анга Шауаланы Разият да киргенди. Уллу жюрини Ара коллегиясыны председателине уа Алексей Вишневецкий айырылгъанды. Къол кётюрюу бошалгъанындан сора союзну 2022-2027 жыллада ишини борчлары бегитилгендиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия хазырлагъанды.

Аны поэзиясы кишиликни бла тёзюмлюкню юлгюсюдю

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.

Тюбешиу Къулийланы Къайсынны сёзлерине этилген «Ах, мени Чегемим» деген жыр бла башланнганды. Ызы бла биринчи сёзню КъМР-ни маданият министри Мухадин Кумахов айтханды. Ол, жыйылгъанланы бу аламат байрам бла алгъышлап: «Ах, мени Чегемим!» – дер эди бюгюн да Къайсын Шуваевич. Алай сюйгенди элин, жерин, жамауатын да. Ол, Чегемден атлап, экватордан да ётюп, битеу дуниягъа эшитдиргенди поэзия сёзюн. Аны терен магъаналы назмуларын бюгюн къайда да окъуйдула. Аны поэзиясына сейир кюнден-кюннге ёседен-ёсе барады. Аланы юслери бла поэт республикабызны атын кенгледе айтдыргъанды. Айхай да, аны 105-жыллыгъына атап, Къабарты-Малкъарда уллу байрам этерге деп, алай эди келишимибиз. Алай, биз умут этгенча болмагъанды – аны жангыз къызы Жанна дуниясын бу кюнледе алышханды. Бир кесек заман ётсе, биз энтта да къайтырбыз ол муратыбызгъа, энтта да эсгерирбиз закий Къайсыныбызны, аны назмуларын окъурбуз», – дегенди Мухадин Лялюшевич.

Ызы бла ол сёзню сабийлеге бергенди. Нальчик шахарны жер-жерли администрациясыны Билим бериу департаментини ишчилери, библиотекала эмда устазла хазырлагъан сабийле Къайсынны назмуларын ана тилде, орус тилде да бирча шатык, ариу айтхандыла. Алагъа ыразылыкъларын ары келгенле жюрекден айтылгъан аперимлик сёзле эмда къарсла бла белгилегендиле.

КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Зумакъулланы Борис да ариу сёзле бла эсгергенди тамата шуёхун. «Уллу орус халкъгъа Александр Пушкин къалай эсе да, бизге да Къайсын алайды. Керек кюнде таукел чыгъып, ата журтну душмандан къоруулагъанды. Жаралы болуп тургъанлай да, халкъыны къыйын кюнюнде аны биргесине болургъа итиннгенди.

Ата журтха, туугъан жерге, республикагъа сюймеклиги уллу эди. Ахыр кюнюне дери ол алагъа кертичилей къалгъанды», – деп, Борис Мустафаевич Къайсынны философия лирикасын энчи багъалагъанын белгилеп, поэтни Минги таугъа («Эльбрус») аталгъан назмусун окъугъанды.

Сау болсунла, Чегем районну администрациясыны къуллукъчулары не заманда да быллай кюнледе поэтни сыйын кётюре билеалгъанды. Бу жол да аны таматасы Хасанш Одижев Чегем районда жашагъанланы атларындан Къабарты-Малкъарны кёп миллетли халкъын поэтни туугъан кюню бла алгъышлагъанды. Ол, поэтни назмулары дунияны жюз бла къыркъ тилинде айтылгъанларын белгилеп, Къайсын, къыйын кюнюнде, къууанч кюнюнде да аны бла бирге болуп, республикасына таза ниетли къуллукъ этгенин, аны кертичи уланы болгъанын эсгертгенди. Къулийланы Къайсынны бла Алим Кешоковну шуёхлукъларыны юсюнден да ыразылыкъ бла сагъыннганды.

«Аны поэзиясы – кишиликни бла тёзюмлюкню юлгюсюдю. Кёп къыйынлыкъ кёргенди поэт, алай а аны адам улуна сюймеклиги таркъаймагъанды – ол не заманда да интернационалистлей къалгъанды. Аланы къурагъан аламат адамны ышланларын жюрютген назмуларын къойгъанды бизге. Аланы ёмюрлери узакъ боллукъларына сёз да жокъду. Къайсын бизни жерлешибиз болгъанына ёхтемленип жашайбыз», – дегенди Хасанш Хакяшевич.

Андан сора Мухадин Кумахов ары келгенлени Къайсынны Чегем районда юй-музейине къайтып, андан ары аны туугъан эли Эл-Тюбюне барыргъа чакъыргъанды. Жыйылыуну ахырында ол поэтни «Жашау ёрлеудю» деген назмусун окъугъанды. Министр айтыуун: «Мамырлыкъ, къууанч сизге, саула!» – деп, Къайсынны ёмюрлюк сёзлери бла бошагъанды.

Эсгертмеге гюлле салгъандан сора, жамауат Чегем ауузуна атланнганды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.
Суратланы **А. ЕЛКАНОВ** алгъанды.

Эл мюлк

Жюзюм ёсдюргенлеге – субсидияла

Къабарты-Малкъарны Эл мюлк министерствосу жюзюм ёсдюрген эм андан чагъыр чыгъаргъанлагъа субсидиялагъа документле алыуну бардырады. Аны бла байламлы федерал эм республикалы бюджетледен 19,6 миллион сом бёлюнюрюкдю.

Программаны жорукъларына кёре, жюзюмню салыргъа эм ёсдюрюрге этилген къоранчланы бир кесегин къайтарыргъа онг барды. Аллай себеплик эски эм чириген тереклени кетергенлеге да бериледи.

Эл мюлкде ишлегенлеге къыралдан болушлукъ быйыл эм келир жыл да да этилликди. Ол сагъынылгъан ишле ючюн къоранчны 80 процентин къайтарыргъа амал берилликди. Субсидияны ёлчеми бир гектарда ненча терек орнатылгъанына кёре тергелликди. Сёз ючюн, гектарда 1111 башлап 2222 битим бар эсе, анга 690 минг сом тёленеди. Тереклени саны 3333 жете эсе уа, 966 минг сом бёлюнюрюкдю.

Къырал болушлукъ алыргъа излегенле 27 октябрьден башлап 7 ноябрьге дери КъМР-ни Эл мюлк министерствосуна заявка берирге керекдиле.

Картофдан бай тирлик сакъланады

Къабарты-Малкъарны мюлклеринде урлукълу картофну жыйып кюрешедиле. Быйыл ол 200 гектардан аслам жерде салыннганды. Бюгюнлюкде аны 170 гектардан кетергендиле. Орта эсеп бла алып айтханда, бир гектардан 250 центнер тирлик чыгъады.

Арт жыллада арендаторла картофну бла аны урлугъун игилендириу программаны чеклеринде Россейни, ол санда Къабарты-Малкъарны, селекционерлери жаращдыргъан сортланы хайырланадыла. Ол импортну алышындырыугъа да ахшы себепликди.

Специалистле айтханнга кёре, быйыл мюлклени барындан да урлукълу картофдан эм азындан 5 минг тонна жыйылыр деп сакъланады. Эсге сала айтсакъ, былтыр 4,8 минг тонна алыннганды.

Республикада ёсдюрюлген картоф башха регионлагъа да сатылады, ол санда тыш къыраллагъа да.

Кюн чууакъда чеплеуню орадыла

Шимал-Кавказстатны эсеплерине кёре, бюгюнлюкде Къабарты-Малкъарны мюлклеринде чеплеуден 21, 1 минг тонна орулгъанды. Былтыр бу заман бла тенглешдиргенде, ол 119 процентге кёпдю.

Быйыл чёплеу 20,7 минг гектарда, неда бирси жылладан эсе элли процентге кёп жерде салыннганды. Чууакъ кюнле сакълансала, сабанчыла аны узакъгъа созмай, саулай кетерип бошаргъа муратлыдыла.

Саулай алып айтханда, республикада жаулу битимлеге 43 минг гектар жетеди. Андан экиден бирин чёплеу алады, башхаларында уа соя, къара будай, къодана эм горчица ёседиле.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Юбилей

Чыгъармаларыны баш ёзеги – халкъына, туугъан жерине сюймеклик

Малкъар халкъны биринчи тиширыу жазыучусу, Къабарты-Малкъарны культурасыны сыйлы къуллукъчусу Шауаланы Чериуню къызы Миналданнга быйыл 105 жыл толлукъ эди.

Ол 1917 жылда 7 ноябрьде Шыкъыда туугъанды. Тёбен Чегемде тёртжыллыкъ школдан сора, Нальчикде Ленинчи окъуу шахарчыкъда, педтехникумда окъугъанды. Ызы бла Москвада Ленин атлы педагогика институтну тарых бёлюмюн тауусханды.

Урууну жолун Миналдан Нальчикде педучилищеде башлагъанды. Анда бир кесек ишлеп, Уллу Ата журт урушну аллында КПСС-ни обкомунда лектор болуп тургъанды. Ызы бла китап басмада, «Социалист Къабарты-Малкъар» газетде, устазланы билимлерин ёсдюрген институтда ишлегенди.

Фашистле республиканы алгъанда, Миналдан листовкала жазып, адамлагъа урушда халны билдирип тургъанды. Ала кетгенден сора, Акъ-Сууда школда директор болгъанды. Сюргюнде Миналдан Кыргъызстанны Ош областыны Карасуу район арасында школда устаз, ызы бла завуч, артда уа директор болуп ишлегенди. Ата журтха къайтханда да, бир кесекни Къашхатауда школгъа башчылыкъ этгенди. 1958 жылдан башлап, 1973 жылда солуугъа кетгинчи Миналдан «Коммунизмге жол» газетде культура бёлюмге таматалыкъ этгенди.

Ол таулулада биринчи бийик билим алгъан, миллет адабиятха, маданиятха уллу эс бургъан адам кимден да иги ангылай эди миллетини энчилигин чертирик, аны атын дуниягъа айтдырып, ёмюрлюк этерик затланы сыйлылыкъларын. Чыгъармачылыкъ иш бла 1930-чу жылланы ахырында кюрешип башлагъанды. Биринчи назмула жазгъанды. Ала ол заманда малкъар тилде чыкъгъан альманахда басмаланнгандыла. Анда аны «Кюреш» (артда ол анга «Мурат» деп атагъанды) деген романыны биринчи кесеклери да чыкъгъандыла. Саулай а роман басмадан 1964 жылда чыкъгъанды.

Бу тарых-революция жанрда жазылгъан роман трилогияны биринчи китабыды. Жазыучу тарых болумлада инсанны эси къалай ёсгенин кёргюзтеди. 1905 жылда болгъан революцияны хапары тау эллеге жетгенде, къара адамла азатлыкъны юсюнден сагъышлары бош болмагъанларын ангылагъан эдиле. Романны сюжет ызы аны бла башланады. Эки класс – къойчула бла бийле – кюрешедиле. Хар бирини энчи къылыгъы, ниети, оюму, умуту.

Бай Бийберт, аны къарындашындан туугъан Ортабай – ала бир къауумдула. Экинчи къауумгъа киргенле Къонакъ, Юсуф, Жижиу, Асият жарлыладыла. Асиятны къарындашы Мурат ортадады. Бу романда бек трагедиялы жигитледен бири олду. Нек десенг, Мурат эгечи Асиятны, сюйгенинден айырып, Бийбертни акъылдан жарты жашы Османнга береди. Асият, къайын юйюнде кёп къыйынлыкъла да кёрюп, дуния сёзюне да къарамай, Юсуф бла бирге къачып кетеди. Жашау дерсле Муратны акъылын, оюмун тюрлендиредиле...

Ол заманда жазыучула чыгъармаларыны жигитлерин бу иги, бу аман деп, алай бёле эдиле. Насыпха, Шауаланы Миналдан, ол мухурладан бир жанына туруп, чыгъармасыны жигитлерин суратлауда башха ызны баргъанды.

Ол романны «Тейри жарыгъы» деген экинчи кесегин да жазгъанды. Аны баш жигитлери Асият бла Юсуфдула. Миналдан таулуланы революциягъа, Граждан урушха, ызы бла Уллу Ата журт урушха да къалай къатышханларын бу юйюрню юлгюсюнде кёргюзтеди. Чыгъарманы сюжет ызына кёчгюнчюлюкню къыйынлыгъы, ол сынауда таулуну таукеллиги, жигерлиги, жашауну тюзетир мадар излерге кюч тапханы, сюргюнде миллетини тилин, жырын, адетин, тёресин, мингле бла жылланы сыйдамланнган къылыкъ хунерин да сакълагъаны къошулгъандыла. Азатлыкъгъа термилмеген эркинлик ючюн кюрешге чыкъмаз. Ма аллай адамладыла Миналданны жигитлери.

Ол иш узакъгъа созулса да, Миналдан трилогияны ючюнчю китабын да жазгъанды. Аны атына «Босагъа аллына жетмей» деп атагъанды. Жарсыугъа, бу къол жазма алыкъа китап болуп, басмаланып чыкъмагъанды.

Жазыучуну хапарлары, повестьлери да бардыла. Ол алада адамлыкъны даражасын кётюрген затлагъа таянады. Аны «Атасыны башлыгъы», «Сахайны жашлыгъы», «Аппаны хапары», «Сокъур кёзню кёз жашы» деген эм башха хапарлары ол итиниуге къуллукъ этедиле. Жигитлери да игилик этерге сюйген, адамлыкъ шартлагъа таянып жашагъан адамладыла.

Миналданны «Кечерлеми?» деген повесть эм хапарла китабы 1969 жылда, «Кюн таякъла» повести 1974 жылда, «Жашау базманы» деген повестьле эм хапарла китабы 2002 жылда чыкъгъандыла. Аны повестьлерини баш жигитлери тиширыуладыла. Аланы сыфатларыны юслери бла автор таулу тиширыуну къадарын-жашауун къурауда этерге боллукъ атламларын, хорламларын, таукеллигин кёргюзтеди. «Тиширыуну чачы узун болса да, акъылы къысхады», – дейдиле. Бу оюмну жыкъгъан адамладыла Миналданны жигитлери.

Былайда, баям, Миналданны 1970–1980 жыллада жазгъан назмуларын эсге тюшюрюрге керек болур. Аланы асламысы саясат магъаналыдыла. Халкъыны къайгъысын айтады поэт алада. «Элимде» деген назмуну лирика жигити эски тау элде айланады.

Тауушу, тютюн жокъ, орамла – мурса.
Былаймы болады, терслик урса?
Тийре - сангырау, тилсиз - хурула.
Юй хунала туралла оюла.

Назмуда алгъын жашау къайнагъан элде бош къалгъан ныгъыш суукъду, тёгерекни ханс, къаудан алгъанды... Башха назмусунда уа поэт тиширыу:

Узакълада кёп термилген шауданым,
Санга белгилиди къалай кюйгеним.
Айт манга, жаным, жашырмай айт,
Къайда болур сен таныучу сюйгеним? – дейди.

Бу аны ич сырын ачыкъ этген сыйлы сёзлени ол, кёп таулу къызча, жаланда шауданнга ышанады. Быллай суратла Миналданны назмуларына драма энчиликле бередиле.

Миналданны «Жюрек кюе эсе» деген назмусун алсанг, авторну фикири, жашауну юсюнден сагъышлары къалай терен болгъанларын ангылайса.

Жюрек кюе эсе, кишиге сормаз,
Ич ауруу, кёз аурууча, ачыкъ болмаз.
Анда жанады ёртен, тютюн этмей,
Кюер ол, этген муратына жетмей.

Нарт сёзлеге ушагъан суратлаула кёпдюле жашау сынауладан таукел ётген жазыучуда. Аны поэзиясы да, къара сёзюча, тюзлюк ючюн кюрешге чыкъгъанны ауазы бла айтылады. Миллетни жюрек уруунун тынгылы эшитген Миналдан окъуучуну да инсанлыкъ борчун алай ангыларгъа чакъырады.

Биз къум тюзле жырып къайтхан эсек да,
Тутмазбыз бир бирге жюрек къараны.
Терк унутханбыз къалай кюйдюргенин
Сюргюнлюкде бизге тюшген жараны.

Миналдан, ма былай жаза, халкъыны бушуулу кюнлерине энчи эс бурады, халкъыны тарых жолун ызлагъандан эрикмейди. Ол анда жашырыннган магъананы излегенликге, аны ким тапханды?

Миналданны поэзиясыны, къара сёз бла жазылгъан чыгъармаларыны да баш ёзеги халкъына, туугъан жерине сюймекликди. Бюгюн да аны тазалыгъы, тюзлюкчюлюгю, кертичилиги бизге юлгю болгъанлай къаладыла. Аны адабият жигитлери да, кесине ушап, керти жолну излеген адамладыла.

Шауаланы Миналдан дуниясын 2008 жылда 14 январьда алышханды. Миналдан халкъда сыйы-намысы жюрюген, миллет культураны, адабиятны, искусствону да айныу, ёсюу жолларына юлюш къошхан, ниетлери ючюн жюреклерин чыракъ этген адамладан эди.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Жангы китап

Маданиятыбызны ёмюрлюк байлыгъы

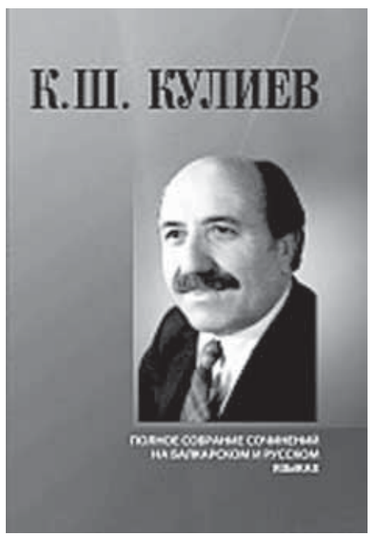

Къулийланы Къайсынны туугъан кюнюне саугъа этип, Нальчикде М. бла В. Котляровланы басма юйлеринде поэтни жангы поэзия жыйымдыгъы чыкъгъанды – онючтомлукъну биринчи китабы. Аны филология илмуланы докторлары Кучукланы Зухура бла Тетууланы Борис эмда поэтни къызы Къулийланы Жанна жыйышдыргъандыла. Редакторлукъну уа Темукуланы Борис этгенди.

Бу китап энчиди. Нек дегенде анда назмула малкъар тилде бла орус тилде бирча келедиле. Алда поэтни М. бла В. Котляровланы басма юйлеринде «Кавказны бек белгили поэтлери» деген къауумда орус тилде бла ингилиз тилде чыкъгъан «Кайсын Кулиев» деген китабы эсигизде болур. Бу жол да китап андача хазырланнганды, алай бир бетде назмула ана тилде келедиле, экинчисинде уа – орус тилде.

Бу томгъа поэтни 1934–1945 жыллада жазылгъан назмулары киргендиле. Китап кеси уа Кучукланы Зухураны «Къулийланы Къайсынны дуниясыны поэзия сураты» деген статьясы бла башланады. Дагъыда бери «Илму комментарийле» эмда «Чыгъармаланы алфавит бла кёргюзтюу» деген бёлюмле киредиле. Ала да ана тилде бла орус тилде бирча барадыла.

Басма юйню баш редактору Виктор Котляров айтханнга кёре, китапла онюч том боллукъду. Онекиси – назмула, онючюнчюсю уа – эсгертиуле, билдириуле.

«Бу жыйымдыкъда алтыжюз он бет барды. Тышы да, кёргенигизча, поэтни сураты бла этилгенди. Онюч китап да бу тюрлю тыш бла, экинчи бетинде уа поэтни назмуланы жазгъан кезиуюне тийишли сурат бла барлыкъдыла, – дегенди Виктор Николаевич. – Китапны Къулийланы Къайсынны 105-жыллыгъына жетишип чыгъарыргъа сюйгенбиз. Ма ол себепден бизни басма юйюбюз, заманны оздура, башха онгла излей турмай, бу биринчи китапны (300 экземпляр) кесини хакъына чыгъаргъанды. Мени оюмума кёре, бу китап республиканы маданият жашауунда белгили иш болуп, тарыхха кирликди».

Редактор белгилегеннге кёре, жарашдыргъанла онючтомлукъ жыйымдыкъгъа поэтни бар назмуларын жыяргъа сюедиле – ниет жаны бла бюгюннге артыкъ бек жарашмагъан биринчи назмуларындан башлап, ахыр заманда жазгъанларына дери. Ол уллу жыйымдыкъны бютюнда артыкъ эс бёлюнюрюк кесеги уа – Уллу Ата журт урушну заманында, ызы бла келген кёчгюнчюлюкде жазылгъан, кенг жайылмагъан, кёп окъуучугъа белгили болмагъан чыгъармаладыла. Аланы бир къауму поэзия тил бла угъай, проза бла (подстрочник) кёчюрюлгенлей бериледиле.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Пенсия фонд

Сабийли юйюрлени къайгъысын кёре

Быйыл Россейни Пенсия фондундан сабий туугъанда бир кереге берилиучю ахчаны республикадан 3 943 юйюр алгъанды. Алагъа битеу да 81 миллион бёлюннгенди. Бу тёлеуню ёлчеми 20 472 сомду, ол ишлемеген ата-аналагъа, осуйлукъ этгенлеге неда баланы алып ёсдюргенлеге тёленеди. Аны алгъан бийик неда орта билим берген учреждениянда окъургъа боллукъду. Урунннганлагъа ахча иш бла жалчытхан организацияларындан бериледи.

Пособияны алыр ючюн, Кёп функциялы арада неда Пенсия фондну клиент службасында заявление жазаргъа керекди. Фондха керекли документле барысы да жетгенлей, ахча заявлениягъа кёре тёленирикди.

Заявлениясы сабий туугъанындан сора алты айдан кеч къалмай жазаргъа керекди. Анга Пенсия фондха битеу документле келтирилгенден сора, 10 ишчи кюнню ичинде къараллыкъды. Бир-бир кезиуледе ол болжал 20 кюннге дери созулургъа боллукъду. Заявление къабыл кёрюлсе, ахча беш ишчи кюнню ичинде берилликди.

Болушлукъну бир тюрлюсю

8-17-жыллыкъ сабийлери болгъан юйюрлеге ай сайын берилиучю ахча – файдалары жашау этерге керекли ахчаны эм аз ёлчемине жетмеген ата-аналагъа къыралны жанындан болушлукъну бир тюрлюсюдю. РФ-ни Президенти аны юсюнден буйрукъну къабыл кёргенди, бу ахчаны Къабарты-Малкъарда 47 810 юйюр аладыла, деп билдирединеди Пенсия фондну регионда бёлюмюню пресс-службасындан.

Бизни республикада инсаннга жашау этерге жетерик ахчаны эм аз ёлчеми 1 894 сомду. Тёлеуню тохташдыргъанда, юйюрню бир жылгъа файдасы тергеледи, алай ол болжал заявление берилген кюнден тёрт ай алгъа башланады. Башхача айтханда, сиз пособияны алыр ючюн, заявлениясы 2022 жылны ноябринде берсегиз, файдагъыз 2021 жылны июль айындан башлап 2022 жылны июнь айына дери саналлыкъды. Декабрьде барсагъыз, 2021 жылны августундан башлап 2022 жылны июлюна дери файдагъызгъа къараллыкъды.

Юйюрню файдасын тергегенде, аны тепдирилген эм тепдирилмеген ырысхысы да мардадан озмазгъа, аны келечилери уа Россейни инсанлары болургъа керекдиле.

Тёлеуню тохташдырыуну юсюнден заявлениясы ата неда ана, сабийге осуйлукъ этген адам берирге боллукъдула. Аны ючюн къырал жумушланы порталында электрон халда заявлениясы толтурургъа неда Пенсия фондну жер-жерли бёлюмюнде клиент службагъа барыргъа керекди. Бу жумушну Кёп функциялы арада да тамамларгъа жарарыкъды.

Инсан жангызда заявлениясы жазаргъа тийишлиди, битеу керекли документлени фонд ведомствола аралы байламлыкъла жюрютюуню чегинде органладан бла организацияладан кеси аллыкъды. Къошакъ шартла юйюрде аскерчиле, къутхарыучула, кюч ведомствола къуллукъ этгенле, грантла, стипендияла эм илму бла юйретиу учреждениялада окъугъанла бар эселе сураллыкъдыла.

Ата-аналагъа таплыкъгъа

Быйыл къыралда аналыкъ ючюн берилген ахчаны 268,4 минг юйюр алгъанды. Аладан 2 365-си Къабарты-Малкъардандыла. Бюгюнлюкде аны ёлчеми 693 144,1 сомду. Бу ахча сабий 2020 жылдан сора туугъан эсе тёленеди. Эсгертиу: ахча бу ёлчемде юйюрню эндиге дери аны алыргъа эркинлиги болмагъан эсе неда алгъадан 524 527 сом тохташдырылып, алай юйюр аны бла хайырланмагъан эсе бериледи.

Сабий туугъандан сора, Пенсия фонд (ПФ) керекли къагъытланы электрон халда жарашдырады эм ананы къырал жумушланы порталында энчи кабинетине жибереди. Андан сора ата-ана сертификатны хайырланыуну юсюнден заявлениясы толтурургъа боллукъдула. Инсанлагъа таплыкъгъа ПФ талай жылны банкла эм билим бериу учреждениясы бла байламлыкъла жюрютеди. Ол ата-аналагъа сертификатны сайланнган жумушлагъа – жашау-турмуш болумланы игилендириуге эм сабийлени окъутуугъа – бютюн тынч хайырланыргъа болушады.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Археология

Буруннгу обаланы тасхаларын ачыкълай

Быйыл Шимал Кавказны археология экспедициясы Москваны педагогика университетини эм Къабарты-Малкъарны илму арасыны студентлери бла бирге Заюково-3 комплексде къазыу ишле бардыргъандыла. Саулай алып айтханда, анга отуз адам къатышханды. Аланы кючю бла 112 квадрат метрде 68 оба къазылгъанды.

– Быйыл къазыу ишлени бир айдан артыкъ бардыргъанбыз. Жангы участокда доммакъдан, темирден, кюмюшден эм агъачдан юч жюзден аслам сейир артефакт табылгъанды. Ала къобан, сармат эм алан кезиуленикиледиле. Энди алимле аланы хайыры бла Кавказны миллетлери киммерлиле, скифле эм сарматла бла къаллай байламлыкъ жюрютгенлерин билирге онг табарыкъдыла, – дейди экспедицияны башчысы, Къырал тарых музейни археология эсгертмеле жаны бла бёлюмюню илму ишчиси Анна Кадиева.

Ол айтханыча, быллай бир затны таплай сакъланнганы алимлени тинтиулерине ахшы себеплик этерикди. Ол санда алгъадан талай соруугъа жууапла табаргъа боллукъду. Сёз ючюн, VIII ёмюрню ахырында VII ёмюрню башында ёлюкню узунуна жатдырып асырагъандыла. Болсада бизни эрагъа дери VII ёмюрде таш гуллалада къурушдурулгъан халда асырагъандыла. Ол хал бизни эрагъа дери IV ёмюрге дери баргъанды. Аны бла бирге итле бла шакалла асыралгъан обала да табыладыла.

Къазыу ишлени кезиуюнде орта ёмюрледен къалгъан алан обала да табылгъандыла. Аланы асламысында хазна зат болмагъанды, ёлюкню биргесине жаланда бичакъ салгъандыла. Сарматланы къабырларында уа бел баула, чабыр баула эм башха затла да табылгъандыла.

– Тиширыу асыралгъанда, багъалы ташлары бла минчакъла, доммакъдан абериле салгъандыла. Эркегырыуланы биргелерине уа бел баула эм VII ёмюрде хайырланылгъан башха затла тюбегендиле. Ол себепден жангы участок бизни эрагъа дери VIII-VII ёмюрледе къуралгъан Къобан кезиуге келишеди, – дегенди Анна Кадиева.

Былайда башха жереледе тюбемеген затла бардыла. Сёз ючюн, макъаны башы бла сюнгю эм башха затла да. Анна Кадиева айтханнга кёре, мында багъалы ташлары бла ёшюнлюк да чыкъгъанды. Ары дери быллай зат тюбемегенди. Андан сора да, эллиден аслам багъалы темир эм тюйреуючле да табылгъанды. Алада айыуну, къойну эм къанатлыланы суратларына да энчи эс бурурчады. Жаныуар тюрсюнлю артефактла биринчи кере тюбегендиле. Эм эрттегилиге уа доммакъдан ишленнген сюнгюню санарчады. Аны сабийни биргесине сындырып салгъандыла. Аллай шартла тюбей туруучудула, алай алыкъа алимле ол не хыйсап бла этилгенин билмейдиле.

Къабарты-Малкъарны илму арасыны (КБНЦ) къазыу ишлеге къатышхан келечилерине Заюковода араны илму ишчиси Азамат Шаов башчылыкъ этгенди. Ол айтханыча, былтыр илму араны келечилери къазыллыкъ жерлени картографиясын жарашдыргъандыла, участокланы да белгилегендиле. Быйыл а хазыр план бла къазып тебирегендиле. Бу жол участокда кёп аламат зат табылгъанды, ол санда омакъ жарашдырылгъан сюнгю да.

– Баям, сюнгю киммерлилени заманында ишленнгенди эм Кавказда жашагъан скифледен къалгъанды. Бюгюнлюкде киммерлилени юсюнден илмугъа аз белгилиди, бизни эрагъа дери VIII ёмюрде Кавказны миллетлери бла ала къаллай байламлыкъ жюрютгенлеринден да хапар жокъду. Ол себепден быллай шартла илму-излем ишге ахшы къошумчулукъ этерикдиле, – дегенди Азамат Русланович.

Алимле оюм этгенден, доммакъдан ишленнген киммерли сюнгюню тюзледе жашагъан миллетле биргелерине келтиргендиле. Белгилисича, киммерлиле тау артында жашагъан миллетлеге чабыууллукъ эте тургъандыла, алагъа тюрлю-тюрлю сылтаула бла Шимал Кавказны келечилери да къошулгъандыла. Ол себепден обалада узакъ жерледен затла да танг кесек тюбейдиле. Аладан бирине агъачдан ишленнген эмда иги сакъланнган кюбюрчекни да санаргъа боллукъду. Ол VI-VII ёмюрледе къуралгъан, алан обаладан биринде табылгъанды. Жууукъ заманда аны къурамына къайсы терек хайырланнганын билирге боллукъду.

Анна Анатольевна айтханыча, бизни эрагъа дери V ёмюрде скифли устаны къолу бла ишленнген аламат эркегырыу бел бау да табылгъанды. Ол бу жерледе тюбемеген амал бла жарашдырылгъанды. Быллай технология сабий илляуланы аберилеринде да тюбейди. Болсада биринчисини качествосу иги да уллуду.

Стратиграфия жаны бла алып айтханда, Заюково-3 комплекс къыйын объектге саналады. Мында обаланы теренлиги 3-3,5 метрге жетеди. Сёз ючюн, сарматланы бла аланланы кезиуюнде адамланы къая бетледе къууушлада асырагъандыла. Аланы эм уллуларында 6-7 адамны сыйындыргъандыла.

Бу жол къазыу ишледе квадрокоптер, нивелир, фотоаппарат, планшет да хайырланылгъандыла. Бирси жыллада художник, къагъытха салып, танг кесек заман къоратханды. Бусагъатда уа ол жумушну графикалы планшет бла беш минутха тамамлар онг барды.

Алимле сынау халда чигинжилеге камера салып, ишле къалай баргъанларын 3D халда видеогъа тюшюрюп тургъандыла эм стратиграфиясын да жангыртырча мадар этилгенди. Аны хайыры бла ишлерини юсюнден коллегаларына эм жамауатха да толуракъ кёргюзтюрге онг табыллыкъды.

Эсге сала айтсакъ, Шимал-Кавказны бирикген археология экспедициясы Заюково-3 комплексде 2014 жылдан бери ишлейди. Бюгюнлюкде объектде 315 оба табылгъанды, мындан арысында да алимле бютюн сейир шартланы ачыкъларыкъларына ийнаныпдыла.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман
хазырлагъанды.

Баш уруу

Атлары, жигитликлери да унутуллукъ тюйюлдюле

Къашхатауда 80 жылмындан алгъа элге кирген жерде гитлерчиле бла къанлы атышыуда ёлген 350 совет аскерчини эсгериу жумушла бардырылгъандыла. Анга эллиле, ветеран эм жамаат организацияланы келечилери, кадетле да къатышхандыла.

1942 жылда 29-31 октябрьде Къашхатауну тийресинде Къызыл Аскерни 37-чи армиясыны гвардиялы мараучу дивизиясыны бёлюмлери гитлерчилени танк къауууму бла къанлы къазауат бардыргъандыла. Юч кюнню ичинде былайда 350 аскерчи бла офицер жанларын бергендиле. Ала барысы да архив документлеге белгисиз тас болгъанлача жазылгъан эдиле.

Болсада Уллу Ата журт урушну тарыхын тинтиучю Уяналаны Виктор аланы барысыны да атларын тохташдырыу жаны бла магъаналы иш бардыргъанды. Ол СССР-ни Къоруулау министерствосуну архивлеринде ишлеп ачыкълагъан шартлагъа кёре «Имена ушедших – в сердцах живых» китапны басмалагъанды.

– Аскерчиле бизни шёндюгю мамыр жашаууубуз, тынчлыгъыбыз ючюн жанларын аямагъандыла. Мында 17 миллетни келечилери асыралыпдыла. Аланы жуукълары жигит аталарыны, аппаларыны къабырларына келип баш урадыла,– дегенди ол.

1980 жыллада Къашхатауда къызыл аскерчиле басдырылгъан жерде эсгертме салыннган эди. 2013 жылда уа аны элге кирген жерге кёчюргендиле. Уллу Хорламны 80-жыллыгъын белгилеуню жумушларыны чеклеринде былайда мемориал къуралгъанды, анда уа аскерчилени бла офицерлени барысыны да атлары жазылгъандыла.

Мемориалгъа батыр аскерчилени хурметин кёрюрге республиканы жамааты бла бирге аскерчилени жуукълары да келедиле. Сёзге, Л. Ковтун атасыны къабырын экинчи кере жокълагъанды. Ол къашхатаучулагъа аскерчилеге этген хурметлери, власть органлагъа уа жигитлени атларын ёмюрлюк этилгени ючюн ыразылыгъын билдиргенди.

– Анам айтханыча, бир кюн атам юйге ашыгъышлы келип: «Душман шахарны тийресине жетгенди. Бусагъат шахтаны чачдырып, совет аскерлени ызындан жетерикме, – деген эди. – Къазауат узакъгъа созулургъа ушайды. Биз сабийлерибизни къорууларгъа борчлубуз, – дегенин эсгериучю эди анам, – дегенди Ковтун.

Эр киши кёп жылланы атасыны къадарыны юсюнден жукъ да эшитмегенди. Болсада энди уа Уяналаны Викторну болушлугъу бла ол атасы жигитча сермешип ёлгенин билгенди. «Бери биринчи келгенимде, быллай эсгертме кёрлюкме деп да сунмагъанма. Батыр аскерчилеге хурмет этилгени артыкъда къуундырады»,– дегенди Ковтун.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Ыразылыкъ

Махтаугъа тийишлиле

Макытланы Зулейха Мустафаевна бла Теммоланы Алеся Алиевна Тырныауузну шахар поликлиникасында урунгланлы жыйырма жылдан атлагъанды. Ала медсестраладыла.

Зулейха Мустафаевна регистратурадады. Саулукъларына къаратыргъа, бакъдырыргъа келгенлени тарыгъыуларына тынгылайды, къагъытларын жарашдырады, сора тийишли врачха ашырады. Ары келалмагъан ауур саусузланы тилеклерине кёре, врачланы аланы юйлерине жибереди.

Бирде уа, регистратурагъа жетгенлей, бир-бирле къарыусуз болуп къаладыла. Аллайланы Зулейха Мустафаевна тапчаннга таяндырып, биринчи болушлукъ этеди, врачны чакъырады. Ол кезиуде Алеся Алиевна да жетеди. Кеси уа урология кабинетде ишлейди. Нёгер къызына болушады. Ала экиси да ишлерин бир-бирлерин ангылап бардырадыла. Саусузладан ыразылыкъ табадыла. Кёп ариу сёзлерин, алгъышларын эшитедиле.

ЛЕЙЛУН улу Х.

Хазырланыу

Къыш суукълада апчымазча

Бу кюнледе «Газпром газораспределение Нальчик» биригиу абонентлери отлукъну бир тюрлю сылтаусуз хайырланырча газ бла жалчытхан системаны 2022-2023 жыллада къыш суукълагъа хазырлагъанды.

Ишлени кезиуюнде 240 километр чакълы бирде жер тюбю бла баргъан быргъыланы эм газны басымын азайтхан 521 пунктну техника болумлары тинтилгендиле эм ремонт этилгенди. Ол санда 2,811 минг регуляторгъа да. Анга кёре юч элде аладан бешиси алышыннганды, 830 километрде газны чыкъгъанын билирча приборла бла къаралгъанды. Жерни башы бла баргъан быргъыланы да 70 километр чакълы бирде бояулары жангыртылгъандыла. Къыш суукълада бузукълукъланы эм башха жумушланы да оператив халда тамамларча 259 чакълы энчи техника хазыр этилгенди.

– Этилген ишлени хайыры бла энчи арбазланы эм предприятияланы да къыш кезиуде кёк отлукъ бла тынгылы жалчытыргъа онг боллукъду,– дегенди «Газпром межрегионгаз Нальчик» эм «Газпром газораспределение Нальчик» биригиулени таматалары Залим Вороков.

Тергеучю приборланы – хакъсыз

«Газпром газораспределение Нальчик» акцияны чеклеринде республикада жашагъанланы кёк отлукъну эсеплеген приборла (счётчикле) бла хакъсыз жалчытырыкъды.

Компанияны бёлюмюню таматасы Залим Вороков айтханыча, бюгюнлюкде республикада мингнге жуукъ юйде бла фатарда жашагъанла, законодательствогъа бузукълукъ этип, газны счётчиксиз хайырланадыла. Аны баш сылтауларындан бири уа приборну сатып алыргъа ахчалары болмагъаныды.

– Бюгюнлюкде счётчикни салыр ючюн абонент 10 минг сом къоратыргъа керекди. Акция къолайсызлагъа ахшы себеплик этерикди. Жашау журтну иеси жаланда приборну салгъанлары ючюн ахча берликди. Ол да къолундан келмей эсе уа, аны беш жылны ичинде тёлерге боллукъду.

Эсге сала айтсакъ, акция быйылны ахырына дери ишлейди. Анга эсеплеген приборну биринчи кере салгъанла эм котёллары бир сагъатха эки кубометр неда андан аслам газ кюйдюргенле къатышыргъа жарайдыла.

Аны ючюн хар ким жашагъан жеринде кёк отлукъ бла жалчытхан биригиуню офисине заявка берирге тийишлиди. Акцияны юсюнден толу хапарны уа хакъсыз бу телефон номерге сёлешип билирге онг барды: **8-800-100-09-04**.

Кёп соруулагъа – тынгылы жууапла

Быйыл тогъуз айны ичинде «Газпром межрегионгаз Нальчик» эм «Газпром газораспределение Нальчик» биригиулени контакт арасыны специалистлери абонентле берген 52 мингден аслам соруугъа къарагъандыла.

Кюн сайын «къызыу ызгъа» телефон бла 250 адам сёлешеди, айны ахырында уа аланы саны 500-ден атлайды.

Хайырланыучуланы асламысыны соруулары газны эсеплеген приборну ишини, оборудованияларыны техника болумларын тинтиу, кёк отлукъгъа хакъсыз къошулурча программа бла байламлыдыла.

– Арт заманлада хайырланыучула бизге тарыгъыуларын билдирирча онлайн-сервислени тири хайырланадыла. Колл-араны келечилери абонентлени сорууларына тынгылы жууап берирге кюрешедиле. Ол себепден эсгертиу алыр биригиуню офислерине келирге кереклиси жокъду,– деп къошханды компанияны Къабарты-Малкъарда бёлюмюню таматасы Залим Вороков.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Тюбешиу

Жарауланы – Олимпиаданы чемпиону бла

Бу кюнледе Нальчик шахарда Искусстволаны Шимал-Кавказ къырал институтунда (СКГИИ) Асланбек Хуштов бла тюбешиу ётгенди. Олимпиаданы чемпиону «Знай наших» деген битеуроссей патриот акцияны чегинде студентле бла жараула бардыргъанды.

Тюбешиуню башлай СКГИИ-ни ректору Рахайланы Анатолий бу акция къыралыбызны айтхылыкъ адамлары бла танышыргъа онг бергенин чертгенди. Асланбек Хуштов а эрттен сайын зарядка этиу студентлеге кюнлерин тири башлургъа ахшы себепликди деп, ол аланы жашауларында тёре болуп къаллыгъына ийнанганын айтханды. Андан сора ол зарядканы жаш адамланы тириликлери сау кюнню кетмезча амалларын кёргюзтгенди.

Акциягъа институтну студентлери бла преподавательери къатышхандыла. Аланы араларында илму жаны бла проректор Эфендиланы Фуад бла физкультурадан устаз Юрий Мамбетов болгъандыла.

Тюбешиуню ахырында Рахайланы Анатолий Асланбек Хуштовха ыразылыгъын билдиргенди эм Александр Пушкинни къабарты тилге кёчюрюлген «Евгений Онегин» романын бла Къулийланы Къайсынны «Сайламала» китабын саугъагъа бергенди. Андан сора студентле белгили спортчу бла ушакъ этгендиле эм суратха тюшгендиле.

Быллай тюбешиуле жаш адамлагъа саулукъларын кючлей билирге юйретгенлеринден сора да, айтхылыкъ адамла бла сёлеше, аладан юлгю ала, жетишимли болургъа талпындырадыла.

Эсгертиу: бу проект жаш тёлюню саулукълу жашау бардырыргъа кёллендирир, Россейде белгили адамланы, болгъан жетишимлени юслеринден билдирир муратда къуралгъанды. Ол Халкъ бирликни кюнюне аталып ётдюрюледи. Аны бардырыргъа РФ-ни Билим бериу эм илму министерствосуну жаш тёлю политика эм юйретиу иш жаны бла департаменти бла «Мен ёхтемленеме» студент патриот клубланы ассоциациясы себеплик этедиле.

ЛАЙПАНЛАНЫ Мадина.

Оноу

Ёнкючлерин тёлеуню – арт болжалгъа

Сюд приставланы федерал службасыны КъМР-де Управлениясындан бизге билдиргенлерича, мобилизация бла энчи аскер операциягъа чакъырылгъан инсанлагъа борчларын ючюн терслеу бегимле жарашдырылгъан эселе, аланы толтуруу бир ауукъ заманнга тохтатылады. Ведомствогъа аллай 196 тилек келгенди. Приставла аланы барысын да къабыл кёргендиле. Алай бла битеу да бирге минг бла жарымдан аслам бегимни толтуруу арт болжалгъа салыннганды.

Ведомствода ангылатханларыча, аскерге чакъырылгъан инсан анга ачылгъан терслеу бегимни тохтатыуну юсюнден тилекни кеси жазалмай эсе, аны орунуна ол жумушну жуукълары толтурургъа боллукъдула. Аны УФССП-ни жашагъан жеригизде бёлюмлерине берирге онг барды.

Аскерде къуллукъ этген инсанны тилегине кёре, анга ачылгъан бегимни тохтатыуну юсюнден низам «Толтуруу бегимни юсюнден» федерал законну 40-чы статьясыны 2-чи кесегинде белгиленипди.

Прокуратура

Къачхынчылагъа билим алыргъа онг барды

Украинадан бла Донбассдан къачхынчыла Россейде жангы усталыкъгъа хакъсыз окъургъа боллукъдула. Ол жаны бла тюзетиулени РФ-ни Правительствосу бу кюнледе къабыл кёргенди. КъМР-ни прокуроруну тамата болушлукъчусу Сотталаны Жаннаны бизге ангылатханына кёре, ол жаны бла тюзетиуле РФ-ни Социал страхованияны фондундан организациялагъа бла энчи предпринимательлеге субсидияла бериуню жорукъларыны юслеринден бегимге кийирилгендиле. Сёз инсанланы бир-бир къауумларын иш бла жалчытыугъа кёллендириуню юсюнден барады.

– Профессионал билим бериуню эм къошакъ профессионал билимни программаларына кёре Украинадан, Донецк эм Луганск республикаладан инсанла эмда бу регионлада жашагъан, алай инсанлыкълары болмагъанла да хакъсыз къатышыргъа боллукъдула. Бу онг бла хайырланыр ючюн, алагъа къачхынчы деген ат неда Россейде болжаллы халда жашаргъа эркинлик берилгенине шагъатлыкъ этген документлери болургъа керекди, – дегенди Сотталаны Жанна.

Бу тюзетиуле бла байламлы программалагъа къатышыуну, грантланы юлешиуню низамы да алышыннганды. Бизни ушакъ нёгерибиз айтханыча, окъутуу къалай бардырылгъаныны юсюнден шартла «Россейде иш» порталгъа берилирге керекдиле. Ол санда билимлерин ёсдюрюрге сюйгенин ненча адам билдиргенини, аладан къаллай бири къабыл кёрюлгенини, дерслеге ненча адам келгени эмда программаны бошагъаныны, аладан иш бла ненчасы жалчытылыннганыны юслеринден шартла да.

Къаяла, ташла ортасында ёсген жангыз къайын терек кюз артыны сары, къызыл бояуларына боягъанды чапыракъларын.

Сурат этюдну **ОСМАНЛАНЫ Хыйса** алгъанды.

Эркин тутушуу

Битеудуния эришиуде – биринчи

Якутскда эркин тутушуудан XIII халкъла аралы эришиулени ахыр тюбешиулери болгъандыла. Ала ЯАССР-ны, РСФСР-ны, СССР-ны сыйлы тренери Дмитрий Коркинни хурметине къуралгъан эдиле.

Турнирге 13 къыралдан 200-ге жуукъ адам къатышханды, ол санда Къабарты-Малкъардан да – бешеулен. Аладан биринчи жерни Анзор Закуев (70 кг) алгъанды. Доммакъ майдалланы Шауаланы Малик (86 кг), Азрет Улимбашев (79 кг) бла Тимур Бижоев (74 кг) къытхандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

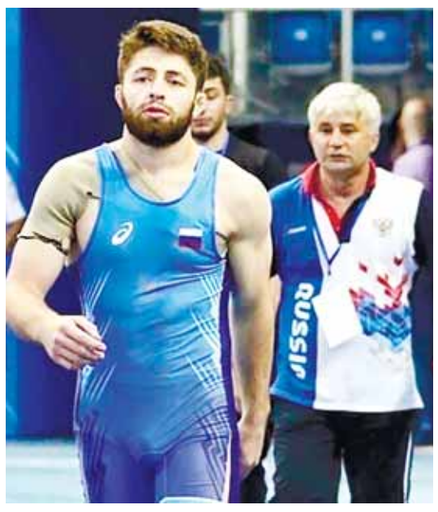

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи – 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-03-24.
Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу – 42-37-94.
Энчи корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5–6 бет) кёпню алмайды.

Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федерал Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет ыйыкъда юч кере чыгъады – геюрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Османланы Хыйса – дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарьны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2-чи бетле), Ахматланы Люаза (3,4-чю бетле) – корректорла.

Тиражы 1453 экз. Заказ № 2204
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru